

(to) Pravé a „to nepravé“

Stále se v dějinách vracejí kritiky a odmítání té dimenze světa, která spočívá v rozpětí mezi „pravým“ a „nepravým“, jako by to byla záležitost jen lidského přístupu. Ale už od nejdávnějších dob byly také prostorové a časové dimenze světa úzce spojovány s tím, co je tím „pravým“ (nebo „nepravým“). Odtud pocházejí třeba pozitivní hodnotové konotace toho, co je „nahore“ nebo „vysoko“, stejně jako negativní konotace toho, co je „dole“ nebo „nízko“. Podobně tomu je u rozlišení stran na „pravou“, tj. správnou, a „levou“, tj. nesprávnou, falešnou. Také směr může mít hodnotu pozitivní nebo negativní: správný směr je přímý a rovný, nesprávný je nepřímý a nerovný, křivý. I tvary jsou buď pravidelné nebo nepravidelné. Významné jsou také konotace dimenzí resp. směrů časových (a tohle úzce souvisí s orientací mytického člověka v jeho aktivitách a v tom, čeho je třeba se střežit a čemu je nutno se vyhýbat): spolehlivější je to, co už jsme udělali a co máme za sebou (protože jsme to přežili), kdežto to, co přichází, znamená hrozbu (protože nevíme, zda to přežijeme). Pokud jde o čas a hodnotové konotace s časem spjaté, není dost možné se uchýlit do nějaké neutrality, ale touhu to učinit je zřejmě velmi stará, neboť s časem a s proměnlivostí a přechodností všeho se člověk vždycky jen velmi těžko smiřoval a vždy se pokoušel najít nějaké východisko s cílem čas překonat nebo se mu vyhnout, být na času aspoň zčásti, ale nejlépe docela nezávislý. Právě tento „útěk“ před časem a ven z času měl asi hlavní vliv na potlačování hodnotových konotací také v případě dimenzí prostorových. Proto ten obrovský dopad vynálezu geometrie a tedy pojmů a pojmovosti, přesněji vyjádřeno: paradigmatický vynález intencionálních objektů, předmětů, jako jsou geometrické obrazce nebo čísla, chápaných jako „pravá skutečnost“. Je to zvláštní, že rozdíl mezi „pravým“ a „levým“ se měl hodnotově stát čímsi neutrálním, co do „správnosti“ a „nesprávnosti“ irelevantním. A přece platí, že když někam jdeme, má obrovský význam, zda se na určitém důležitém místě (rozcestí nebo křižovatce) dáme doprava nebo doleva, anebo zda půjdeme rovně (přímo) vpřed. A právě z těchto důvodů je zapotřebí se znovu naučit život chápat jako životní cestu (a nikoli jej redukovat na abstraktně chápané „životní projevy“). A ze stejných důvodů to platí i pro filosofii: filosofie nespočívá především ve svých pozicích a východiscích, nýbrž v myšlenkové (ovšem s celým životem úzce a neodlučně spjaté) cestě, ovšem cestě, která není redukována na sérii míst, kterým cestovatel prochází, nýbrž která míří odněkud někam, a to buď správně nebo nesprávně.

(Písek, 030907-2.)